

Ігумнова Г. В. Проблема якості підготовки майбутніх фахівців у галузі психології

У статті розглядаються питання якості вищої психологічної освіти. Розглянуто психологічні аспекти формування професійних компетенцій майбутніх фахівців

Ключові слова: якість освіти, професійні компетенції.

Игумнова Г. В. Проблема качества подготовки будущих специалистов в области психологии

В статье рассматриваются вопросы качества высшего психологического образования. Рассмотрены психологические аспекты формирования профессиональных компетенций будущих специалистов

Ключевые слова: качество образования, профессиональные компетенции.

Igumnova G. V. The problem of the quality education of the future specialists in the field of psychology

The article deals with the problem of the formation of professional competences of the future specialists in psychology and the problem of a quality of higher education.

Key words: quality of education, professional competences.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 37.014.001.76

О. М. Ковальчук

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ – ОСНОВА ЯКІСНИХ ЗМІН В ОСВІТІ

Постановка наукової проблеми та її значення. Активізація інноваційної діяльності набуває надзвичайно важливого значення за сучасних умов. Без цього неможливо здійснити прогресивні структурні зрушення в країні. У наш час нововведення охоплюють усі сфери людської діяльності, радикально впливають на процес господарювання, змінюють соціально-економічні відносини в суспільстві.

Характерною рисою сучасності є інтенсивне зростання інноваційної активності на міжнародному рівні: збільшуються державні витрати на наукові розробки, змінюються системи освіти і професійної підготовки спеціалістів, формуються національні інноваційні системи, досягаються процеси введення і поширення інновацій – як вони працюють і як змусити їх працювати краще. Інноваційні процеси охоплюють усі зміни,

що відбуваються на планеті внаслідок людської діяльності. Інновації – це інструмент впливу на соціально-економічний процес розвитку суспільства, це основа якісних зрушень в освіті. Тому інноваціями необхідно управляти. Саме управління інноваційною діяльністю є ключовим елементом, від ефективності якого залежить розвиток суспільства загалом та активізація педагогічної діяльності зокрема. Саме тому проблема вивчення управління інноваційною діяльністю є **актуальною**.

Мета статті – розглянути сукупність понять інновація, інноваційний процес, інноваційна діяльність та визначити сутність управління інноваційною діяльністю в закладах освіти.

Виклад основного матеріалу. Поняття „інновація” з’явилося у дослідженнях етнічних культур в ХІХ столітті. Його сутність полягала у запозиченні однією культурою елементів іншої.

Термін „інновація” ввів австрійський вчений Алоїз Шумпетер, він змалював інноваційний процес, дав визначення інноваціям та виокремив п’ять чинників інноваційного розвитку. В освіті поняття „інновація” почали використовувати з середини ХХ століття [5, с. 292 – 293]. В тлумачному словнику дається визначення терміна „інновація” (лат.in – в, novus – новий) – нововведення, цілеспрямована зміна, яка викликає перехід системи із одного стану до іншого. Ми підтримуємо визначення „інновації”, яке дає теоретик менеджменту ХХ століття П. Друкер: „інновації (новаторство) [4, с. 20] – це особливий засіб підприємців, за допомогою якого вони досліджують зміни в економіці та суспільстві з метою використання їх у бізнесі чи різних сферах обслуговування”. Сучасні науковці М. Дмитрієва, П. Завлін вважають саме П. Друкера засновником терміну „інновація”, оскільки у запропонованому ним визначенні знайшли своє відображення ті моменти, що найчастіше вживаються фактично в усіх сферах життєдіяльності людини.

Поняття „інновація” у педагогіці вживається у наступних значеннях: форма організації освітньої діяльності; сукупність нових професійних дій педагога, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання і навчання з позицій особистісно-орієнтованої освіти; зміни в освітній практиці; комплексний процес створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень; результат інноваційного процесу [3, с. 21].

Тлумачення поняття „Інновація”

№	Визначення поняття	Автори
1	Інновації – це нові ідеї в педагогіці, зорієнтовані на нові зміни різних структурних систем і компонентів освіти; процес залучення до практики освітніх технологій, у результаті яких підвищуються показники досягнень структурних систем і компонентів освіти.	Л. Ващенко
2	Інновацію – це не лише результат впровадження нового, а й новостворені або вдосконалені технології навчання, виховання, управління, які суттєво змінюють структуру і якість освітнього процесу.	Л. Даниленко
3	Інновація – пряма калька з англійського слова „innovation”, що означає „нововведення”, „новизна”, „новаторство”.	Ю. Гільбух
3	Інновації – це актуально значущі й системні новоутворення, які виникають на основі різноманітних ініціатив і нововведень, що стають перспективними для еволюції освіти і позитивно впливають на її розвиток.	І. Єрмаков
4	Інновація – це поняття приналежне не тільки до створення і поширення новацій, а й до змін у способах діяльності, стилі мислення, які з цим пов’язані.	М. Кларін
5	Інновація – процес часткових змін, що ведуть до модифікації окремо взятих цілей освіти або засобів і способів їх досягнення.	В. Онушкін
6	Інновація – це результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем.	В. Паламарчук
7	Інновації – це й ідеї, процеси, і засоби, і результати, взяті в єдності якісного вдосконалення педагогічної системи.	І. Підласий
8	Інновація – це цілеспрямована зміна, яка вносить у середовище впровадження нові стабільні елементи.	А. Пригожин
9	Інновації – комплексний, цілеспрямований процес створення, розповсюдження та використання нового, метою якого є задоволення потреб й інтересів людей новими засобами, що веде до певних якісних змін системи і способів забезпечення її ефективності, стабільності та життєздатності.	В. Сластьонін

Ми підтримуємо як зарубіжних так і вітчизняних науковців у різноманітності визначень цього поняття. Ці відмінності у тлумаченнях свідчать про неоднакове бачення їх авторами сутнісного ядра. За одним із підходів, інновацією можна вважати лише те нове, яке має своїм результатом кардинальні зміни у певній системі, інші зараховують до цієї категорії будь-які, навіть незначні нововведення. „Нововведення” – матеріалізована ідея можливого підвищення ефективності освітньої системи [3, с. 23].

Зважаючи на сутнісні ознаки інновації є всі підстави розглядати її як процес і як продукт (результат). *Інновація як процес* означає часткову або масштабну зміну стану системи і відповідну діяльність людини. *Інновація як результат* передбачає процес створення (відтворення) нового, що має конкретну назву „новація”. На цій підставі розрізняють поняття „новація” („новий засіб”) як певний засіб (нові ідеї, методи, методики, технології, програми тощо) та „інновація”, яке ширше за змістом, оскільки означає процес, предметом якого є новації.

Інновація – це складова інноваційного процесу. Проміжок часу, починаючи від появи ідеї до закінчення періоду використання інновацій, визначають як життєвий цикл інновації, який у послідовності проведення робіт є інноваційним процесом.

В освіті інноваційні процеси засвідчують новий етап взаємодії й розвитку науково-педагогічної та педагогічної творчості і процесів застосування їх результатів. Для нього характерною є тенденція до ліквідації розриву між процесами створення педагогічних новацій і процесами їх сприйняття, адекватного оцінювання, освоєння і застосування, а також до подолання суперечності між стихійністю цих процесів і можливістю та необхідністю свідомого управління ними.

М. Поташник і О. Хомерікі [7] відзначають поліструктурність інноваційного процесу. У цій складній будові автори чітко виділяють ієрархію структур, яка включає в себе діяльну структуру – сукупність компонентів: мотиви, цілі, задачі, зміст, форми, методи, результати; суб’єктну структуру – діяльність всіх суб’єктів розвитку: адміністрації, вчителів, учнів, батьків, спонсорів, методистів, викладачів вузів, консультантів, експертів, працівників органів освіти, атестаційної служби; рівневу структуру – інноваційна діяльність суб’єктів на міжнародному, федеральному, регіональному, районному (міському) та шкільному рівнях; змістовну структуру – народження, розробка та освоєння нововведень в освіті; структуру життєвого циклу, яка виражається в послідовності етапів: виникнення, зростання, зрілість, освоєння, дифузія (проникнення, розповсюдження), насичення, рутинність, криза, модернізація нововведення; управлінську структуру – взаємодія чотирьох видів управлінських дій: планування, організація, керівництво, контроль.

А. Хуторський [8], розробляючи теоретико-методологічне підстави інноваційних процесів, абсолютно справедливо наголошує на

необхідності належного управління, організації інноваційних процесів, впровадження, освоєння і супроводу нововведень. Дослідник відносить інноваційний процес до ключових понять в інноватиці, вважає за необхідне розглядати його в системі освіти в трьох аспектах: соціально-економічному, психолого-педагогічному та організаційно-управлінському, так як від них залежить загальний клімат і умови, в яких відбуваються інноваційні процеси. Створення, освоєння та застосування нововведень – це три складові інноваційного процесу, що знаходяться в єдності. А. Хуторський підкреслює системний характер широко вживаного в сучасний період розвитку освіти такого поняття, як інноваційна діяльність, до основних функцій якої автор відносить зміни компонентів педагогічного процесу: сенсу, цілей, змісту освіти, методів, технологій, засобів навчання, системи управління. Звертаючи особливу увагу на потребу в теоретичному осмисленні суті управління інноваційними процесами в освітній установі, автор підкреслює те, що інноваційні процеси потребують спеціальної підготовки кадрів-педагогів, адміністрації, менеджерів освіти, компетентних у сфері педагогічних інновацій.

Сучасний етап розвитку системи освіти в Україні спрямований на управління цілісним педагогічним процесом на науковій основі, розуміння всієї його складності, знання механізмів і закономірностей педагогічної взаємодії, які сприяють розвитку особистості, що є основним освітянським завданням. Діяльність кожного керівника, педагога освітнього закладу супроводжують інноваційні процеси, які дають їм змогу професійно розвиватися, реалізовувати свій творчий потенціал.

Загальний інноваційний процес у системі управління охоплює сукупність окремих інновацій, кожна з яких може сприйматися як окремий інноваційний процес.

Ми погоджуємося з думкою І. Дичківської, що для забезпечення якості та ефективності окремих нововведень і загального інноваційного процесу в управлінні необхідно враховувати, відстежувати, прогнозувати наслідки інновацій для системи управління; закладу освіти; психологічного клімату всередині управлінської спільноти; кожної частини об'єкта управління; кожного управлінця. Усе це виокремлює управління педагогічними інноваціями у самостійний вид діяльності, автономну наукову проблему.

Для управління нововведеннями необхідно мати банк інновацій (педагогічних ідей). Це картотека в якій на картках фіксується кожне нововведення освітнього закладу, де занесена конкретна інформація: проблема, мета інновації (нововведення), суть інновації, комплекс взаємопов'язаних завдань, які потрібно розв'язати, щоб отримати нову якість, прогнозований результат нововведення, класифікація інновації, відомості про особу, яка запроваджує інновацію, а також її статус стосовно інновації, стадії нововведення, експериментальна перевірка

інновації, характер інноваційного процесу (експерименту), перешкоди на шляху розроблення і впровадження, експериментальний контроль, оцінювання інновації, проблеми, які необхідно розв'язати, особливі міркування про значення інновації [3, с. 279].

Банк педагогічних інновацій дає змогу керівникам навчальних закладів кваліфіковано здійснювати регулювання та корекцію нововведення.

Зважаючи на визначення П. Микитюк „інноваційний процес” – це комплекс етапів, стадій, дій, пов'язаних з ініціюванням, розробленням методів та технологій, що мають нові властивості, які ефективніше задовольняють існуючі потреби, та такі, що з'являються та можуть з'явитися. А саме інноваційна діяльність, що поєднує науку, техніку є його складовою.

Інноваційна діяльність – це комплекс практичних дій, спрямованих на використання науково-технічних результатів для отримання нових або поліпшення існуючих технологій, методів управління [6, с. 9].

Інноваційна діяльність за своєю сутністю є багатокомпонентною. У психолого-педагогічній літературі її визначають по-різному. Зокрема, як розуміння швидкоплинних процесів; формування нового типу мислення; особистісне розуміння професійної діяльності у системі інших видів діяльності; порівняння результатів якості діяльності з передбачуваними чи запланованими; знання сучасних технологій діяльності. У психолого-педагогічній літературі інноваційну педагогічну діяльність розглядають як багатокомпонентну і таку, що своїм характером, формою та результатами свідчить про здатність суб'єктів освітньої діяльності до генерації ідей, їх втілення, аналізу моніторингових даних і продукування нових педагогічних ідей, оприлюднення результатів, забезпечення умов для їх реалізації у системі освіти [1, с. 33 – 34].

Перспективи інноваційної діяльності залежать не тільки від інноваційного потенціалу нововведення, а й від інноваційного потенціалу педагогічного колективу. Оцінювання рівня інноваційного потенціалу педагогічного колективу здійснюють за певними критеріями, які виділила І. Дичківська:

1. Сприйнятливість до нового. Цей критерій охоплює здатність передбачати розвиток і результати роботи, потребу в постійному професійному зростанні. Сприйнятливий до нового педагог постійно стежить за передовим досвідом у своїй сфері діяльності. Бачачи перспективи творчого розвитку, такий педагог прогнозує й аналізує свою діяльність, ефективно взаємодіє з батьками вихованців, колегами, науковими установами. Сприйнятливість до нового поряд з іншими чинниками забезпечує гармонійне здійснення інноваційної діяльності.

2. Підготовленість до освоєння нововведень. Ідеться про інформованість педагогів про інновації, наявність потреби у зміні та оновленні педагогічного процесу; вмотивованість їх на розроблення та освоєння нововведень; наявність системи знань і вмінь для успішної

реалізації професійної діяльності, наявність знань і вмінь для дослідницької діяльності.

Оцінюють її за допомогою методів спостереження, анкетування, бесід, творчих завдань, створення спеціальних ситуацій, у яких може розкритися особистість педагога.

3. Ступінь новаторства педагогів і колективу навчального закладу.

У результаті оцінювання ступеня новаторства кожен педагог може бути проатестований як педагог – „новатор”, педагог – „передовик”, педагог – „помірний”, педагог – „передостанній”, педагог – „останній” [3, с. 283 – 284].

Слід зазначити, що в управлінні інноваційною діяльністю важливо не тільки знати про відповідність її проміжних і кінцевих результатів сформульованій меті, а й за необхідності оперативно та компетентно з'ясувати причину їх відхилень. Це означає, що контроль, аналіз та оцінювання впровадження нововведень тісно взаємопов'язані, без чого неможливе обґрунтоване здійснення коректив інноваційної діяльності.

Проаналізувавши діяльність викладача і вищезазначеної структури інноваційного процесу, сутність управління інноваційною діяльністю викладача ми можемо відобразити так:

- особистісно-мотивована переробка наявних освітніх проектів, їхня самостійна інтерпретація, виокремлення й класифікація проблемних педагогічних ситуацій, активний пошук інноваційної інформації, ознайомлення з нововведенням;

- професійно-мотивований аналіз власних можливостей із створення або освоєння нововведення, ухвалення рішення про використання нового; формування цілей і загальних концептуальних підходів до застосування нововведення;

- прогнозування труднощів, засобів досягнення цілей, результатів інноваційної діяльності; обговорення з колегами, адміністрацією шляхів впровадження нововведень;

- розробка концептуальної основи й етапів експериментальної роботи;

- реалізація інноваційних дій; впровадження нововведення в післядипломний освітній процес і відстеження послідовності його розвитку;

- здійснення контролю й корекції впровадження інновації; оцінка результатів впровадження, рефлексія самореалізації педагога.

Оцінка рівнів сформованості інноваційної діяльності визначається динамікою сприйняття інновацій і мірою їх засвоєння.

Відомо, що найбільшу віддачу дають інвестиції в науку при впровадженні у виробництво результатів дослідження. Звідси можна зробити висновок, що саме інноваційна діяльність та її активізація забезпечать швидкий вихід з кризового стану.

Однією із причин нереалізованості педагогічних інновацій ми вважаємо відсутність у вищих навчальних закладах інноваційного

середовища – певної морально-психологічної обстановки, підкріпленої комплексом заходів організаційного, методичного, психологічного характеру, що забезпечують впровадження інновацій в освітній процес. Відсутність такого інноваційного середовища виявляється в методичній невідповідності викладачів, низькій інформованості про педагогічні нововведення. Зважаючи на це, створення в ВНЗ сприятливого інноваційного середовища, зниження опору викладачів нововведенням, подолання стереотипів у професійній діяльності викладачів є нагальною проблемою. Одним із важливих аспектів дослідження є компетентне управління інноваційною діяльністю у ВНЗ, його наукове обґрунтування і розкриття сутності.

Висновки. Таким чином, ми розглянули сукупність понять інновація, інноваційний процес, інноваційна діяльність та визначили сутність управління інноваційною діяльністю в освіті. Від ефективного управління навчальним закладом залежить його успіх. Використання інновацій та інноваційної діяльності сприятиме перспективному розвитку закладу освіти, що в свою чергу підвищить якісні показники усіх видів його діяльності.

Перспективою подальших досліджень є створення теоретичної основи управління інноваційною діяльністю для формування практичних рекомендацій керівникам та викладачам освітніх установ, впровадження яких сприятиме збільшенню ефективності інновацій.

Список використаної літератури

- 1. Ващенко Л. М.** Управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону : монографія / Л. М. Ващенко – К., 2005.
- 2. Даниленко Л. І.** Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах : монографія. / Л. І. Даниленко – К., 2004.
- 3. Дичківська І. М.** Інноваційні педагогічні технології : підручник / І. М. Дичківська. – 2-ге вид., доповн. – К. : Академвидав, 2012. – 352 с.
- 4. Друкер П.** Як забезпечити успіх у бізнесі: новаторство і підприємництво / П. Друкер ; пер. з англ. В. С. Гуля. – К. : Україна, 1994. – 319 с.
- 5. Мармаза О. І.** Менеджмент в освіті: дорожня карта керівника / О. І. Мармаза – Х. : Видав. група „Основа”, 2007. – 448 с. – (Серія „Адміністратору школи”)
- 6. Микитюк П. П.** Інноваційна діяльність : навч. посіб. (для студ. вищ. навч. закл.) / П. П. Микитюк, Б. Г. Сенів. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 392 с.
- 7. Поташник М. М.** Оптимизация управления школой / М. М. Поташник. – М. : Знание, 1991.
- 8. Хуторской А. В.** Педагогическая инноватика: методология, теория, практика / А. В. Хуторской. – М. : Изд-во УНЦ ДО, 2005. – 221 с.

Ковальчук О. М. Управління інноваційною діяльністю – основа якісних змін в освіті

У статті розглянуто сутність та особливості перебігу інноваційних процесів в освіті, розкрито поняття інновації, інноваційного процесу,

інноваційної діяльності, управління інноваційною діяльністю, інноваційного менеджменту.

Ключові слова: інновація, інноваційний процес, інноваційна діяльність, інноваційний менеджмент, управління інноваційною діяльністю.

Ковальчук О. Н. Управление инновационной деятельностью – основа качественных изменений в образовании

В статье рассмотрены сущность и особенности течения инновационных процессов в образовании, раскрыты понятия инновации, инновационного процесса, инновационной деятельности, управления инновационной деятельностью, инновационного менеджмента.

Ключевые слова: инновация, инновационный процесс, инновационная деятельность, инновационный менеджмент, управление инновационной деятельностью.

Kovalchuk O. M. Management of innovative activity – the basis of qualitative changes in education

The article reviews the nature and peculiarities of innovative processes in education, the concept of innovation, innovation process, innovation, management innovation activities, innovation management.

Key words: innovation, innovation process, innovation management, innovation activities.

Стаття надійшла до редакції 17.08.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 378.4.21:81`243

Ю. А. Рибінська

**ІНДИВІДУАЛЬНО-ТВОРЧИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА
АКТУАЛІЗАЦІЇ КРЕАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

Демократизація й гуманізація всіх сфер життєдіяльності суспільства підтвердили той незаперечний факт, що традиційне уявлення про цілі, зміст і технології професійного навчання майбутніх учителів іноземних мов мало відповідають новим вимогам суспільного розвитку. Одним з недоліків сучасної педагогічної освіти є протиріччя, яке виникло між типовою системою підготовки вчителя й індивідуально-творчим характером його діяльності, що зумовлено сутністю педагогічної професії, яка є масовою і одночасно творчою. Одним зі шляхів вирішення цього протиріччя, на погляд Н. Г. Руденка, є індивідуально-